

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastomuutokseen sopeutumis suunnitelmasta vuoteen 2030 Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastomuutokseen sopeutumis suunnitelmasta vuoteen 2030 Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa (VNS 15/2022 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty liikenne- ja viestintävaliokuntaan ja ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- ympäristövaliokunta YmVL 47/2022 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 42/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Karoliina Pilli-Sihvola, maa- ja metsätalousministeriö
- tutkimuspäällikkö Katriina Soini, Luonnonvarakeskus
- yksikön päällikkö Hilppa Gregow, Ilmatieteen laitos
- varapuheenjohtaja Hannele Korhonen, Suomen ilmastopaneeli
- energia-asiantuntija Anssi Kainulainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- ympäristöministeriö
- Metsähallitus
- Suomen metsäkeskus
- Väylävirasto
- Suomen ympäristökeskus
- Suomen Kuntaliitto

Valiokunnan mietintö MmVM 32/2022 vp

- Paliskuntain yhdistys
- ProAgria Keskusten Liitto ry
- Sahateollisuus ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Vesilaitosyhdistys ry
- WWF Suomi

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että ilmastolain mukaisesti eduskunnan myötävaikutus ilmastopolitiikan muotoutumiseen taataan lakisääteisellä selontekomenettelyllä. Valtioneuvosto hyväksyi kesän 2022 aikana kolme ilmasto- ja energiapolitiikan keskeistä suunnitelmaa eli keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU), ilmasto- ja energiastrategian sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU). Suunnitelmat on toimitettu eduskunnan käsiteltäviksi valtioneuvoston selontekoina (VNS 4/2022 vp, VNS 6/2022 vp ja VNS 7/2022 vp). Nyt käsiteltävänä oleva valtioneuvoston selonteko ilmastomuutokseen sopeutumisesta hyväksyttiin joulukuussa 2022. Sopeutumissuunnitelma on osa ilmastolain mukaista suunnittelujärjestelmää. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että se on käsitellyt edellä mainittuja selontekoja pääosin yhtäaikaaisesti ja antanut lausunnot KAISU:sta ympäristövaliokunnalle (MmVL 32/2022 vp — VNS 4/2022 vp) ja ilmasto- ja energiastrategiasta talousvaliokunnalle (MmVL 33/2022 vp — VNS 6/2022 vp) sekä hyväksynyt mietinnön maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta (MmVM 31/2022 vp — VNS 7/2022 vp).

Valtioneuvoston selonteossa esitetään kansallinen suunnitelma siitä, miten Suomi varautuu ja sopeutuu muuttuvan ilmaston vaikutuksiin vuosina 2023—2030. Suunnitelman valmistelu on aloitettu ennen uuden ilmastolain (423/2022) voimaantuloa 1.7.2022, ja se on laadittu siirtymäsäännösten mukaisesti vanhan ilmastolain sääntelyä noudattaen. Valmistelussa on kuitenkin mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon uuden ilmastolain vaatimukset. Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen laatimaa skenaarioraporttia on hyödynnetty valmistelun yhteydessä laaditussa riski- ja haavoittuvuustarkastelussa. Aiemmat kansalliset sopeutumissuunnitelmat ja -strategiat ovat vuosilta 2005 ja 2014. Uuden ilmastolain mukaan sopeutumissuunnitelma hyväksytään joka toinen vaalikausi. Arvio sopeutumissuunnitelmaan sisältyvien sopeutumistoimien riittävydestä ja tehokkuudesta sekä tarvittaessa selostus suunniteltujen sopeutumistoimien toteutumisesta hallinnonalakohtaisesti ja alueellisesti tulee sisällyttää eduskunnalle vuosittain annettavaan ilmastovuosikertomukseen.

Ilmastomuutos ja sen vaikutukset näkyvät jo maailmanlaajuisesti ja Suomessa. Suomessa ilmastomuutoksen seurausten arvioidaan jäävän lähitulevaisuudessa maailmanlaajuisessa vertailussa verrattain pieniksi, mutta siitä huolimatta ilmastomuutokseen liittyvien riskien vähentäminen kustannustehokkaasti on myös Suomessa tärkeää. Kuten liikenne- ja viestintävaliokunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamassa lausunnossa todetaan, aiheuttaa ilmastomuutoksen eteneminen mittavia taloudellisia riskejä, joihin varautuminen on välttämätöntä (LiVL 42/2022 vp — VNS 15/2022 vp). Ilmastomuutokseen sopeutuminen edellyttää laajasti toimia eri hallin-

Valiokunnan mietintö MmVM 32/2022 vp

nonaloilla ja toimialoilla niin valtakunnallisesti kuin aluetasolla. Suunnitelmaan sisältyy myös toimenpiteitä yksityisen sektorin roolin vahvistamiseksi. Sopeutumistoimien ja riskitarkastelun lisääminen toimialakohtaisiin vähähiilisyystiekarttoihin on keino jalkauttaa sopeutumista osaksi toimialojen työtä. Samalla voidaan hahmottaa paremmin myös hillinnän ja sopeutumisen yhteishyötyjä. Ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen liittyvät ratkaisut tarjoavat suomalaisille yrityksille kasvu- ja vientipotentiaalia ja samalla mahdollistavat hiilikädenjäljen kasvattamisen. Yksityisen sektorin toimijoiden osallistaminen mahdollisimman pian myös sopeutumisen seurantatyöhön on kannatettavaa, sillä yksityisellä sektorilla ilmastoriskien hallinta on jo hyvää vauhtia valtavirtaistumassa osaksi yritysten tavanomaista riskienhallintaa.

Keskeinen ero sopeutumis- ja hillitsemistoimien välillä on se, että sopeutuminen on aivan erityisesti kansallisiin sekä alue- ja paikallistason olosuhteisiin vaikuttavaa toimintaa. Kunnilla on merkittävä rooli sopeutumis suunnitelman toimenpiteiden toteuttamisessa sekä ilmastomuutokseen sopeutumisessa yleisemminkin. Kuntien ja alueiden sopeutumistyön vahvistamiseksi selvitetään mahdollisuutta vahvistaa ilmastolakiin sisältyviä ilmastomuutokseen sopeutumista koskevia velvoitteita kunnille. Ympäristövaliokunta on maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa todennut edellä mainittuun selvitykseen liittyen, että toimenpiteiden kokonaistarkastelu voi parantaa synergiahyötyjen kautta ilmastomuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen toimien kustannustehokkuutta (YmVL 47/2022 vp — VNS 15/2022 vp). Ympäristövaliokunta on lisäksi viitannut ilmastolain muutosta koskeneeseen mietintöönsä, jonka mukaan kunnille ilmastosuunnitelman valmistelusta laadittavaan oppaaseen on tarpeen sisällyttää ohjeistusta myös sopeutumiseen liittyen (YmVM 15/2022 vp — HE 239/2022 vp).

Sopeutumis suunnitelma sisältää 24 tavoitetta ja niiden toteuttamiseksi määritellyt politiikkatoimenpiteet. Suunnitelman tavoitteet ja toimet on jaoteltu 11 teeman alle, ja ne kattavat hyvin laajan joukon toimijoita ja toimialoja. Valiokunta tarkastelee jäljempänä eräitä teemoja ja niihin liittyviä erityiskysymyksiä, jotka ovat valiokunnan saamissa lausunnoissa erityisesti nousseet esiin. Lähtökohtana on, että sopeutuminen sisällytetään hallinnonalojen normaaliin suunnitteluun, joten hallinnonalat laativat myös omia suunnitelmiaan. Liikenne- ja viestintävaliokunta on maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa korostanut, että useissa ilmastolain mukaisissa selonteissa käsiteltyä liikenteen vihreää siirtymää ja tulevaisuutta tulee myös tarkastella kokonaisuutena sekä kunnianhimoitason ylläpitämiseksi että ristiriitojen välttämiseksi (LiVL 42/2022 vp — VNS 15/2022 vp). Viemällä ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyvät toimet osaksi hallinnonalan keskeisiä strategisia asiakirjoja, kuten valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma Liikenne 12 sekä Digitaalinen kompassi, voidaan varmistaa, että sopeutuminen tulee huomioitua johdonmukaisesti ja systemaattisesti hallinnonalalla kaikissa toimissa.

Kansalliseen suunnitelmaan on sisällytetty erityisesti hallinnonalarajat ylittäviä tavoitteita ja toimenpiteitä sekä sellaisia teemoja, jotka eivät muutoin välttämättä edistyisi. Ympäristövaliokunta on maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa korostanut myös sektoreiden rajat ylittävien tarkastelujen ja politiikkakoherenssin merkitystä johdonmukaisen ja pitkäjänteisen sopeutumispolitiikan toteuttamiseksi (YmVL 47/2022 vp — VNS 15/2022 vp). Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo, että ilmastomuutokseen sopeutumisen näkökulma on tärkeää sisällyttää sekä hallinnonalojen omaan suunnitteluun että ilmastopolitiikan yleiseen suunnittelujärjestelmään. Tässä vaiheessa keskeistä on suunnitelman toimeenpanon ripeä käynnistäminen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tullaan suunnitelman toimeenpanon käynnistämisen yhtey-

Valiokunnan mietintö MmVM 32/2022 vp

dessä käymään vastuutahot ja seurannan keinot läpi toimeenpanosta vastaavien ja siihen osallistuvien tahojen kanssa, ja näitä tarkennetaan tarvittaessa. Lisäksi Suomen ympäristökeskus toteuttaa vuoden 2023 aikana sopeutumisen seurannassa käytettävien indikaattorien kehittämiseen tähtäävän hankkeen, jossa arvioidaan suunnitelmassa esitettyjen seurannan keinojen toimivuutta valituilla toimialoilla.

Huoltovarmuus ja ruokaturva

Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että ilmastonmuutoksen sopeutuminen tuodaan suunnitelmassa hyvin esille osana kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta. Valtioneuvoston selonteossa huoltovarmuudesta (VNS 8/2022 vp) ehdotetaan huoltovarmuuden tavoitteista annetun valtioneuvoston päätöksen uudistamista. Maa- ja metsätalousvaliokunta on huoltovarmuusselonteosta antamassaan lausunnossa todennut, että ruoantuotanto on toimialana haavoittuvainen ilmastonmuutoksen vaikutuksille niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti (MmVL 31/2022 vp — VNS 8/2022 vp). Sää- ja ilmastoriskien lisääntyminen korostaa entisestään sen merkitystä, että maataloutta harjoitetaan kannattavasti koko maassa, jotta voidaan hajauttaa paikallista riskiä. Huoltovarmuuden tavoitteista annetun valtioneuvoston päätöksen uudistamisen yhteydessä on maa- ja metsätalousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoitus käsitellä muun muassa kokonaisturvallisuutta ja määritellä yksityiskohtaisempia tavoitteita esimerkiksi maatalouden osalta. Nämä tavoitteet tulevat olemaan merkityksellisiä myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta.

Valiokunta toteaa, että Suomessa maa- ja metsätalous ovat niitä toimialoja, joilla ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat tuntuja ja jotka kohtaavat uudet haasteet ensimmäisinä. Tästä syystä on myös tärkeää ottaa maa- ja metsätalousalan tuottajat ja yrittäjät sekä maanomistajat aktiivisesti mukaan hillintä- ja sopeuttamistoimien suunnitteluun. Valiokunta tuo esiin, että poronhoito on kestävä osa ruokaturvaa ja elinkeinona erityisen haavoittuvainen ilmastonmuutoksesta aiheutuille muutoksille. Tästä syystä on tärkeää, että myös poronhoitoa edustavat paliskunnat otetaan mukaan sopeuttamistoimien suunnitteluun. Poronhoidon kannalta on keskeistä, että sen elintilaa ei muusta maankäytöstä aiheutuvien paineiden takia kavenneta, vaan huolehditaan porolaidunukseen soveltuvien alueiden säilymisestä poronhoidon käytössä ja myös palauttamisesta tähän käyttöön.

Valiokunta korostaa tutkimukseen perustuvan tiedon laajamittaista ja avointa käyttöä sekä tutkimuksen, hallinnon ja muiden toimijoiden aktiivista vuoropuhelua ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Eri tahojen yhteistyö on tarpeen sellaisten ilmastoviisaiden toimintatapojen kehittämiseksi, jotka samanaikaisesti vähentävät päästöjä, lisäävät ilmastokestävyyttä sekä tehostavat kestävästi tuotantoa. Maataloudessa monimuotoinen viljely vähentää sään ääri-ilmiöiden aiheuttamia tuotannollisten ja taloudellisten tappioiden riskiä. Valiokunta toteaa, että myös maataloushallinnossa ja esimerkiksi erilaisissa tukiin liittyvissä käytännöissä on tärkeää ottaa huomioon ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset toimintaedellytyksissä.

Suomen maataloudelle ilmastonmuutos voi tuoda jossain määrin uusia mahdollisuuksia, kun kasvukausi pitenee ja lämpösumma kasvaa. Toisaalta lämpeneminen lisää tauti- ja tuholaispainetta ja sään ääri-ilmiöitä, kuten kuivuutta, helleaaltoja ja rankkasateita. Pidentyvä laidunkausi voi parantaa tuotantoeläinten hyvinvointia, mutta haasteena ovat uudet eläintaudit ja hellejaksot. Suomes-

Valiokunnan mietintö MmVM 32/2022 vp

sa sää- ja ilmastoriskien vaikutus maatalouteen on jo ollut nähtävissä viime vuosina, mistä esimerkkejä ovat olleet rankkasateet, ankara kuumuus ja kuivuus. Maataloudessa vesitalouden hallinnasta tulee ilmastomuutoksen edetessä yhä tärkeämpää. Maaperän kuivatukseen tarvitaan toimiva salaojitus, ja nimenomaan säätösalojituksen laajempi käyttöönotto on muuttuvissa ilmastoloissa perusteltua. Toisaalta myös kastelujärjestelmien tarve kasvaa. Pelloilla voidaan arvioida olevan paljon kunnostus- ja hoitovelkaa, sillä maatalouden kannattavuuskriisin vuoksi tarvittavia investointeja muun muassa peltojen salaojitukseen ja vesitalouden korjaamiseen on jäänyt tekemättä. Ilmastomuutoksen myötä muuttuvat kasvuolosuhteet edellyttävät maa- ja metsätaloudessa myös ilmastokestävien lajikkeiden jalostusta ja uusien lajien tuomista jalostuksen piiriin.

Vaikka ilmastomuutoksen ei arvioidakaan kansallisella tasolla lisäävän kuivuutta, tietyillä alueilla kuivuuskausien arvioidaan lisääntyvän. Kuivuuden riskien on ilmastomuutoksen vaikutuksesta arvioitu lisääntyvän kesän ja alkusyksyn aikana etenkin Etelä- ja Keski-Suomessa. Pitkäkestoisella kuivuudella on vaikutuksia useaan sektoriin eli maatalouden lisäksi myös muun ohella vesihuoltoon, elintarviketeollisuuteen ja vesiliikenteeseen. Valiokunta katsoo, että suunnitelmassa esitetty kansallinen kuivuusriskien hallinnan prosessin kehittäminen, johon kuuluu ennakkoarvioitusten, kuivuusriski- ja -haavoittuvuustarkasteluiden ja kuivuudenhallintasuunnitelmien kehittäminen, on tarpeellinen toimenpide kuivuuteen varautumisen parantamiseksi. Laadittaviin kuivuusriskienhallintasuunnitelmiin on tarpeen sisällyttää linjaukset toimenpiteistä vedenkäytön rajoittamiseksi ja niukkuuden jakamiseksi kuivuustilanteessa. Valiokunta korostaa, että yhdyskuntien vedenhankinta ja riittävän vedensaannin turvaaminen ovat kaikissa tilanteissa kriittisen tärkeitä ja ne pitää kuivuustilanteissakin pyrkiä varmistamaan. On myös tarpeen kehittää kustannustehokkaita menetelmiä kasteluun ja veden varastointiin, sillä kastelujärjestelmät ovat Suomessa vielä varsin kehittymättömiä ja niistä on vähän kokemusta.

Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö

Sopeutumis suunnitelmassa tunnistetaan, että suomalaisen teollisuuden sopeutuminen ilmastomuutokseen edellyttää tavara- ja raaka-ainekuljetusten sujuvuuden turvaamista myös ilmastomuutoksen myötä muuttuvissa olosuhteissa. Logistiikan sujuvuus on myös huoltovarmuuskysymys. Mitä paremmassa kunnossa liikenne- ja viestintäinfrastruktuuri on, sitä paremmin se kestää ilmastomuutoksen vaikutuksia. Väyläverkon muuttaminen ilmastokestävämmäksi on hidasta, ja korjausvelka heikentää väyläverkon ilmastokestävyyttä. Erityisesti routakausien lyhentyessä keli-rikko vaivaa laajasti maa- ja metsätalouden tuotantoketjun kannalta keskeisillä kuljetusreiteillä. Liikenne- ja viestintävaliokunta on maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa nostanut esiin, että myös luotettavasti ja tehokkaasti toimiva rautatiejärjestelmä on huoltovarmuuden tae (LiVL 42/2022 vp — VNS 15/2022 vp). Yhteiskunnalle kriittisen rataverkon toimintakyvystä huolehtiminen osana ilmastomuutokseen sopeutumista vahvistaa myös yhteiskunnan toimintavarmuutta.

Suunnitelmassa esitettyihin toimenpiteisiin kuuluu muun ohella yksityisteiden ja -siltojen kuntokartoituksen laatiminen ja tiekuntien aktivoiminen sen pohjalta teiden perusparannukseen ja kunnossapitoon. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että infrastruktuurin kunnan konkreettinen parantaminen kuntokartoituksen pohjalta on keskeistä. Yksityisteiden merkitys on erittäin suuri muun muassa puu- ja energiahuollon, vakituisen asutuksen, maa- ja metsätalouden ja muidenkin

Valiokunnan mietintö MmVM 32/2022 vp

elinkeinojen turvaamisessa. Metsätieverkoston rapautuminen vaikeuttaa teollisuuden puuhuoltoa merkittävästi. Toimiva tieverkosto tukee myös metsien virkistyskäyttöä ja metsäpalojen torjuntaa. Valiokunta korostaa, että metsäauto- ja yksityistieverkon merkitys tulee ilmastonmuutoksen myötä lisääntymään, sillä kuivat kesät lisäävät metsäpalovaaraa ja tieverkoston ylläpito on edellytys metsäpalojen torjunnalle. Myös herkästi syttyvän kasvillisuuden ja karikkeen lisäys metsämaassa voi vaikuttaa palon syttymisherkkyyteen kuivina kesinä, ja voimistuvat tuulet voivat edesauttaa metsäpalojen leviämistä.

Kaupunkien ja taajamien varautumista ja sopeutumista rankkasateiden lisääntymiseen ja hulevesitulviin ja toisaalta hellejaksoihin ja kuivuuteen on hyvä edelleen kehittää. Ilmaston muuttumisen haasteet liittyvät pääasiassa olemassa olevaan kiinteistökantaan, jota ei ole suunniteltu eikä toteutettu tulevaisuuden ilmastoa varten. Ympäristövaliokunta on lausunnossaan pitänyt selonteon tavoin tärkeänä sitä, että rakennetun ympäristön osalta lainsäädännössä kehitetään erityisesti kaavojen sisältövaatimuksia koskevia säännöksiä, kaavojen vaikutusten arviointia sekä rakentamista koskevia teknisiä vaatimuksia (YmVL 47/2022 vp — VNS 7/2022 vp). Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että myös suunnitelmassa esitetty toimenpide kaavoituksessa ja rakentamisessa tarvittavan tiedon ajantasaisuuden ja saatavuuden varmistamiseksi on erittäin tärkeä. Keskeistä on huolehtia, että uutta rakennuskantaa ei sijoitu nykyisille eikä tulevaisuuden tulvavaara-alueille tai tulvariskien hallinta on muutoin varmistettu. Suosituksia alimmista rakentamiskorkeuksista on tarvittaessa tarkistettava, ja tulvakartoissa tulee huomioida myös ilmastonmuutoksen vaikutus.

Uusiutuvat luonnonvarat ja luontopohjaiset ratkaisut

Osana uusiutuvien luonnonvarojen käytön ja luonnon monimuotoisuuden kokonaisuutta suunnitelma sisältää toimenpiteenä myös luontopohjaisten ratkaisujen kehittämisen. Luontopohjaiset ratkaisut ovat yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuja, jotka tukeutuvat kestävällä tavalla luontoon tai inspiroituvat siitä. Luontopohjaisia ratkaisuja voidaan hyödyntää laajasti erilaisilla alueilla. Esimerkiksi jatkuvapeitteinen metsänhoito talousmetsissä, monihyötykosteikot maatalousalueilla ja metsissä, uudistava luomuviljely ja soiden ennallistaminen voivat olla tärkeitä ilmastomuutokseen sopeutumisen toimia.

Luontopohjaiset ratkaisut ovat nousseet sopeutumis suunnittelussa viime vuosina paljon esille, mutta ne eivät vielä ole laajasti vakiintuneet käyttöön. Ympäristövaliokunta on maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa korostanut, että Suomessa on hyvät edellytykset lisätä luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämistä muun muassa maankäytön suunnittelussa, hulevesien hallinnassa, kaupunkiseutujen kehittämisessä sekä maa- ja metsätalouden vesienhallinnassa (YmVL 47/2022 vp — VNS 15/2022 vp). Hyödyntämällä esimerkiksi hulevesien hallinnassa luontopohjaisia ratkaisuja saattaa olla mahdollista vähentää myös tarvetta mitoitustulvien kasvusta aiheutuville putkistojen saneerauksille rakennetussa ympäristössä.

Metsänkasvatus taloudellisena toimintana on Suomen oloissa hyvin pitkäjänteistä toimintaa, jossa suunnitteluhorisontit ovat poikkeuksellisen pitkiä useaan muuhun talouden sektoriin verrattuna. Muuttuvan ilmastan olosuhteissa tämä aiheuttaa erityisen haasteen, sillä metsikön perustamispäätöksissä on ennakoitava vuosisatamme loppuvuosien ilmasto-olosuhteita. Metsien ilmastokestävyyden vahvistaminen alkaa jo uuden metsän perustamishetkestä. Eräs merkittävimmistä

Valiokunnan mietintö MmVM 32/2022 vp

ja pitkäkestoisimmista päätöksistä metsänkasvatuksessa on puulajivalinta. Muuttuva ilmasto edellyttää muutoksia puulajisuhteisiin. Tämän muutoksen hallitsemiseksi tarvitaan tutkimusta sekä yhteistä visiota siitä, millainen puulajijakauma sopeutuu parhaiten muuttuvaan ilmastoon, tuottaa kriittisiä ekosysteemipalveluja sekä vastaa teollisuuden tulevaisuuden raaka-ainetarpeisiin. Menneiden vuosikymmenten ilmastossa hyvin pärjännyt kuusi on arvioiden mukaan vaikeuksissa lämpenevässä ilmastossa, jossa yleistyvät kuivuuskaudet ja tuhohyönteiset voivat aiheuttaa laajamittaisia tuhoja. Tästä huolimatta kuusen osuus metsänviljelyalasta on lähes koko Keski- ja Etelä-Suomessa yli puolet ja useilla alueilla yli 70 prosenttia. Sekametsien resilienssi tuhohyönteisiä vastaan on havaittu yksilajisia metsiä paremmaksi, joten on tärkeää kannustaa kasvattamaan metsiköitä sekapuustoisina. Riittävä lehtipuusto toimii lämpenevän ilmaston oloissa riskinhallinnan keinona niin metsänomistajille kuin koko yhteiskunnalle.

Ilmaston lämpeneminen vähentää roudan muodostumista niin, että nykyiset Etelä-Suomen roudan paksuudet voivat vastata tulevia roudan paksuuksia Lapissa. Samalla myös sulan maan todennäköisyys kasvaa. Routimisen väheneminen saattaa vaikeuttaa metsätöitä ja puunkorjuuta talvisin ja huonontaa metsätieverkoston kantavuutta. Sulassa maassa liikkuvat metsäkoneet vahingoittavat puiden juuria ja altistavat siten erityisesti matalajuuriset kuusikot myrskytuhoille ja sienitaukeille. Valiokunta toteaa, että tästä voi aiheutua tarvetta kehittää uudentyyppistä metsäkonekalustoa. On myös tärkeää, että metsien tuhojen kestävyyttä vahvistetaan ja metsien terveyteen ja kasvuun kiinnitetään huomiota esimerkiksi jalostetun taimiaineksen käytöllä, korjuuvaurioiden välttämällä sekä metsien sekapuustoisuutta vahvistamalla. Tuhoeliöiden leviämisen välttämiseksi on tärkeää, että EU:n tasolla on yhteinen tietopohja ja valtioiden välillä tehdään sujuvasti rajat ylittävää tieto- ja kokemusvaihtoa. Esimerkiksi metsätuhotilanteiden seuranta ja ennakkointia on jatkuvasti kehitettävä toiminta- ja reagointivalmiuden parantamiseksi.

Terveyden suojele ja edistäminen

Suomessa on kehittyneenä maana korkea ilmastoresilienssi, eikä siten ole odotettavissa, että ilmastomuutos aiheuttaisi merkittäviä kielteisiä terveysvaikutuksia. Suomessa on kuitenkin pidettävä huolta, että korkeatasoinen terveydensuojelu toimii jatkossakin. Terveydensuojelun perusinfrastrukturi ja sitä tukevat palvelut ovat siten avainasemassa ilmastokestävyyden turvaamisessa. Näihin kuuluvat energiahuollon turvaaminen, sähkön- ja tiedonsiirto sekä erityisesti vesihuolto. Valiokunta kiinnittää huomiota talousvedenjakeluun liittyvään korjausvelkaan ja katsoo, että vedenjakelun infrastruktuurin toimivuudesta tulee pitää huolta. Kunnat ja vesihuoltolaitokset tarvitsevat myös nykyistä tarkempaa alueellista ja paikallista ilmastotietoa sekä toimialakoh- taista tietoa ilmastomuutoksen vaikutuksista, jotta on mahdollista muodostaa riittävä ymmärrys ilmastomuutoksen aiheuttamista riskeistä talousveden saannin turvaamisessa ja jätevesien käsittelyssä ja johtamisessa. Raakavesien suojele, vedenhankinnan varakapasiteetit, tehokas ja mukautuva vedenkäsittely, omavalvonta, sääennusteiden seuranta, viemäriverkoston hallinta ja verkostojen saneeraus ovat jo nyt osa vesihuoltolaitosten toimintaa ja tärkeitä tekijöitä myös ilmastomuutokseen sopeutumisessa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö MmVM 32/2022 vp

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 15/2022 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.

Helsingissä 15.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok (osittain)
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd (osittain)
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina